TÜRKİYE CUMHURİYETİ MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI

10. SINIF TARİH

3. Ünite

1. Osmanlı askerî teşkilatının temelini, Osman ve Orhan Bey'in sancağı altında toplanan Türkmen savaşçılar oluşturmuştur. Osmanlı Beyliği'nin başlangıçta bir ordusu yoktur. Gerektiğinde, gazilerden oluşan ve tamamı atlı olan aşiret kuvvetlerinin bir yerde toplanması sağlanmış ve sefere çıkılmıştır. Savaş bitince bu kuvvetler dağılmış ve herkes işinin başına dönmüştür. İşte ilk fetihleri yapanlar, bu uç Türkmen kuvvetleridir. Uç gazileri; geniş araziyi süratle fethetmiş, köylere hâkim olmuş ve kalelerin etrafına küçük kuleler inşa ederek uzun süren kuşatmalarla buraları teslim almıştır.

Buna göre ilk dönem Osmanlı askerî teşkilatı ile ilgili,

I. Düzenli ordu teşkilatı kurulmamıştır.
II. Büyük bir kısmı yaya birliklerinden oluşmaktadır.
III. Alınan topraklarda aşiret kuvvetlerine yerleşme hakkı tanınmıştır.

yargılarından hangilerine ulaşılamaz?

A) Yalnız I.
B) Yalnız II.
C) Yalnız III.
D) I ve II.
E) II ve III.

2. Osmanlı Devleti askerî teşkilatında uygulanmış olan "Pencik Sistemi" **ile ilgili verilen bilgilerden hangisi yanlıştır?**

A) Yeniçeri Ocağı'nın asker ihtiyacını karşılamıştır.
B) Asker temini gayrimüslim esirler arasından sağlanmıştır.
C) Esirler belli bir dönem Türk ailelerinin yanında kalmıştır.
D) XIX. yüzyıla kadar varlığını sürdürmüştür.
E) Esirler askerî eğitim için "Acemi Ocağı" adı verilen teşkilata alınmıştır.

3.

DİRLİKLER

Yaptıkları hizmet karşılığında devlet görevlilerine ve savaşlarda yararlılık gösteren askerlere tahsis edilen gelir kaynaklarına dirlik denir.

HAS

Yıllık geliri 100.000 akçeden fazla olan dirliklerdir. Padişah ve üst derecede görev alan devlet adamlarına verilmektedir. Has sahipleri, dirliğinin her 5000 akçesi için sefere bir cebelü (atlı asker) göndermekle mükelleftir.

ZEAMET

Yıllık geliri 20.000 ile 100.000 akçe arasında olan dirliklerdir. Zeametler genellikle orta dereceli subaşı, kadı gibi devlet memurlarına verilirdi. Zeamet sahipleri dirliğinin her 5000 akçesi için sefere bir cebelü gönderirdi.

TIMAR

Yıllık geliri 20.000 akçeye kadar olan dirliklerdir. Savaşlarda yararlılık gösteren askerlere verilirdi. Tımar sahibine Tımarlı Sipahi denirdi. Gelirin ilk 3000 akçesine kılıç denir ve kılıç hakkı Tımarlı Sipahi'ye aittir. Bunun dışındaki her 3000 akçesi için Tımarlı Sipahi bir cebelü yetiştirmek zorundadır.

Verilen tablodan hareketle aşağıdaki yargılardan hangisine ulaşılabilir?

A) Yıllık geliri en yüksek olan toprak Tımarlı Sipahi'ye verilmiştir.
B) Toprak sistemi sayesinde hazineye yük olmadan büyük bir ordu beslenebilmektedir.
C) Toprağın mülkiyeti devlet görevlilerine verilmiştir.
D) Özel mülkiyet teşvik edilmiştir.
E) Toprak geliriyle beslenen askerler merkez ordusunu oluşturmaktadır.

4. Türkler ilk zamanlardan itibaren kadın, erkek, çocuk, yaşlı demeden her zaman savaşa hazırlıklı olmuşlardır. Türkler askerlik görevini vatan borcu olarak bilmiş, bu vazifeyi gönüllü olarak yapmışlardır. Osmanlı Beyliği'nin Kuruluş Dönemi'nde de kadınlar Bâcıyân-ı Rûm birliğini kurmuşlardır.

Bu bilgilere göre Türk toplum yapısı ile ilgili aşağıdakilerden hangisi söylenebilir?

A) Düzenli askerî birlikler kurmuşlardır.
B) Ordu-millet anlayışı hâkim olmuştur.
C) Kadınlar her alanda etkin bir konumdadırlar.
D) Şeri esaslar toplumsal hayatı düzenler.
E) Çocuklar ve kadınlar ordunun asli unsurudur.

5. Osman Gazi ve Orhan Gazi devirlerinde, özellikle kale kuşatmalarının bir hayli uzun sürdüğü görülmektedir. Bu yıllarda yapılan fetihlerde, daimî ordunun eksikliği anlaşılmış ve düzenli orduya olan ihtiyaç kendini hissettirmiştir.

Bu iddiayı dile getiren bir araştırmacı,

I. Pençik sisteminin uygulanmasından vazgeçilmiştir.
II. Donanma gücüne olan ihtiyaç artmıştır.
III. İlk yıllarda ordu birlikleri düzenli ve disiplinli yapıya sahip değildir.

yargılarından hangilerini söylerse görüşlerini temellendirmiş olur?

A) Yalnız I.   B) Yalnız II.   C) Yalnız III.   D) I ve II.   E) II ve III.

6. Osman ve Orhan Bey zamanlarındaki fetih siyasetinde gazilerin çok önemli bir yeri vardır. Yıldırım Bayezid döneminde ise gaza geleneğinin daha da canlandırıldığı söylenebilir. İstanbul'un fethinden sonra gaza ruhu, bizzat Fatih Sultan Mehmet'te ve sınır boylarındaki mevcut akıncı birliklerinde devam etmiştir.

Bu bilgilerin aşağıdaki yargılardan hangisine kanıt oluşturduğu söylenebilir?

A) Gönüllü askerî birlikler İstanbul'un fethinden sonra önem kazanmıştır.
B) Tımarlı Sipahilerin kurulmasıyla gaziler merkez ordusuna alınmıştır.
C) Kale kuşatmalarında gaziler önemli bir rol oynamıştır.
D) Kuruluş döneminde var olan gaza ruhu yükselme döneminde de devam etmiştir.
E) Yıldırım Bayezid Kapıkulu Ocağı'nın temelini gazilerden oluşturmuştur.

7. Garipname'ye göre Alplar; hiçbir şeyden ürkmemeli, pazusunda, kolunda kuvvet olmalı, serden vazgeçmeli, iyi bir atı, zırhı, kılıcı ve yayı olmalı ayrıca ardında yürüyen ve güvenebileceği bir dostu olmalıdır.

Buna göre Alpların;

I. cesaret,
II. askerî beceri,
III. ateşli silah kullanımı

özelliklerinden hangilerine sahip olması gereklidir?

A) Yalnız I.   B) Yalnız II.   C) I ve II.   D) I ve III.   E) II ve III.

8. Mehmet Fuat Köprülü'ye göre Osmanlı Beyliği'nin kurulup gelişmesinde beyliğin kurulduğu bölgenin jeopolitik durumu da önemli bir etken olmuştur.

Buna göre Osmanlı'nın;

I. Bizans sınırında ortaya çıkması,
II. Moğol baskısından uzak bir yerde kurulması,
III. hoşgörülü ve adaletli bir yönetim uygulaması

özelliklerinden hangileri bu düşünceyi desteklemektedir?

A) Yalnız I.   B) Yalnız II.   C) I ve II.   D) I ve III.   E) II ve III.

9. Osmanlı Devleti'nde;

- İlk kez Orhan Bey zamanında yaya ve müsellem adı altında düzenli ordu oluşturulmuş, ayrıca mesleği tamamen askerlik olan ve beylerbeyleri komutasında savaşa katılan azeb birliği kurulmuş,
- Karesioğullarının ele geçirilmesiyle donanma oluşturulmuş,
- I. Murat Dönemi'nde devşirme sistemi ve tımar sistemi uygulanmaya başlanmıştır.

Bu gelişmelerin;

I. deniz gücünün oluşmaya başlaması,
II. kurumsallaşma sürecinin yaşanması,
III. askerî harcamaların artması

durumlarından hangilerine ortam hazırladığı söylenebilir?

A) Yalnız I.   B) Yalnız II.   C) Yalnız III.   D) I ve III.   E) I, II ve III.

10. • Bizans sınırında kurulan Osmanlı Beyliği'nin ilk savaşçı sınıfı, Osman Gazi'nin etrafında gaza ve ganimet amacıyla toplanan Alplar ve Gazilerdir.

• Osman Gazi'nin yaptığı başarılı askerî faaliyetler Türkmen aşiretlerinin katılımını sağlamıştır.

• Osman Gazi, kendi safında savaşa katılan Türkmenlere ganimetlerden pay vermiş ve ele geçirilen topraklara yerleşme hakkını da tanımıştır.

Buna göre Osmanlı Beyliği ile ilgili;

I. bir uç beyliği olduğu,

II. düzenli bir orduya sahip olmadığı,

III. devlet kurumlarının oluşmaya başladığı

yorumlarından hangilerine ulaşılamaz?

A) Yalnız I. B) Yalnız II. C) Yalnız III.
D) I ve II. E) I, II ve III.

11. Osmanlı Devleti'nin ilk düzenli ordusu Bursa'nın fethinden sonra Vezir Alaeddin Paşa ve Bursa Kadısı Çandarlı Kara Halil'in teklifi doğrultusunda Türk gençlerinden meydana getirilmiştir. Bunların atsız olanlarına yaya, atlı askerlerine de müsellem adı verilmiştir. Ayrıca bu gençlerin savaş zamanlarında alacakları ücret, giyecekleri elbise ve sarığın renk ve biçimi tespit edilmiştir.

Buna göre ilk düzenli orduyla ilgili olarak,

I. Osman Bey döneminde oluşturulmuştur.

II. Kurulmasında devlet adamlarının etkisi vardır.

III. Askerlerin kıyafetlerinde düzenlemeler yapılmıştır.

yargılarından hangilerine ulaşılamaz?

A) Yalnız I. B) Yalnız II. C) Yalnız III.
D) I ve II. E) II ve III.

12. Ahi teşkilatı, şehirlerde esnaf ve zanaatkârların sosyal ve ekonomik olarak örgütlenmesiyle ortaya çıkmıştır, aynı zamanda dinî, ahlaki ve askerî bir özellik taşımaktadır. Fethedilen bölgelerin nasıl yönetileceği ile ilgili beylere danışmanlık yapmak gibi önemli görevleri de üstlenmiştir.

Buna göre Ahi teşkilatıyla ilgili aşağıdakilerden hangisine ulaşılamaz?

A) Mesleki ve kültürel bir örgütlenme oldukları
B) Tarımsal üretim faaliyetlerini planladıkları
C) Yöneticilere danışmanlık hizmeti sundukları
D) Şehir ekonomisinde rol oynadıkları
E) Sadece ekonomik bir özellik taşımadıkları

13. Tımar sahipleri, savaş zamanında hazırladıkları cebelülerle birlikte sancak beyinin emrinde sefere katılırdı. Seferler sırasında Tımarlı Sipahilerin onda biri, yaşadıkları yerde bırakılırdı.

Osmanlı Devleti bu uygulama ile;

I. bölgenin korunması,

II. üretimin devamlılığı,

III. adli kararların verilmesi

durumlarından hangilerini amaçlamış olabilir?

A) Yalnız I. B) Yalnız II. C) Yalnız III.
D) I ve II. E) I, II ve III.

14. Osmanlı köylüsünün devlete ve sipahiye karşı görevlerinin sınırları kanunlarla belirlenmişti. Bu görevleri dışında reayanın karşılıksız çalıştırılması yasak olup köylünün keyfî hareket etmesine ve toprağı izinsiz terk etmesine asla müsaade edilmezdi.

Osmanlı Devleti bu uygulamayla;

I. mali,

II. idari,

III. sosyal

alanlardan hangilerinin bozulmasını engellemeye çalışmıştır?

A) Yalnız I. B) Yalnız II. C) Yalnız III.
D) I ve II. E) I, II ve III.

15. Tımarlı Sipahi'nin

- Reayadan kanunla belirlenen oranlarda vergileri toplamak,
- Üretimin yükselmesi için gerektiğinde köylüye tohumluk zahire ya da nakit yardımında bulunmak,
- Vergileri toplayarak hem kendini geçindirmek hem de tımarın büyüklüğüne göre asker yetiştirmek ve seferlere katılmak,
- Üretimde sürekliliği sağlamak, toprağın boş bırakılmaması ve güvenliğin sağlanması için gerekli tedbirleri almak gibi görevleri vardır.

Buna göre Tımarlı Sipahi ile ilgili aşağıdaki yargılardan hangisine ulaşılamaz?

A) Topladığı vergilere karşılık asker yetiştirir.
B) Üretimin artırılması için gerekli tedbirleri alır.
C) Bulunduğu bölgede devlet otoritesini temsil eder.
D) Devlet adına vergileri toplar.
E) Vergi oranlarında düzenleme yapar.

16. Osmanlı Devleti'nde devşirme kökenli yeniçeriler ve yöneticiler, Tımarlı Sipahilere karşı bir denge unsuru oluşturmuştur. Osmanlılar, bu askerî gruplardan herhangi birisinin imtiyazlı ve güçlü bir sınıf hâline gelmesine izin vermemiştir.

Osmanlı Devleti bu uygulama ile aşağıdakilerden hangisini amaçlamıştır?

A) Merkezî otoriteyi güçlü tutmayı
B) Eyaletlerin yönetimini kolaylaştırmayı
C) Seyfiye sınıfı arasında eşitlik sağlamayı
D) Gaza anlayışını canlı tutmayı
E) Üretimi sürekli hâle getirmeyi

17. Tımar; geçimleri veya hizmetlerine ait masrafları karşılamak üzere bir kısım asker ve memura, vergi toplama yetkisinin devredilmesi anlamına gelmektedir. Paranın kullanımı ve naklî, günümüzdeki kadar gelişmediği için merkezî hazineye alınması gereken vergiler hem nakit hem de ürün olarak toplanmıştır. Toplanan bu vergilerin bir kısmı bölgedeki devlet görevlilerinin maaşlarını karşılamak için bırakılmış ve kalan kısmı hazineye aktarılmıştır.

Buna göre Tımar Sistemi'yle ilgili;

I. Özel mülkiyet desteklenmiştir.
II. Hazineden para çıkmadan maaşlar ödenmiştir.
III. Toprağı işleme hakkı asker ve memurlara verilmiştir.

yargılarından hangilerine ulaşılamaz?

A) Yalnız I.
B) Yalnız II.
C) Yalnız III.
D) I ve III.
E) II ve III.

18. Osmanlı Devleti'nde öncü kuvvetler, akıncı, deli gibi hafif süvari ve azeb gibi hafif piyade birliklerinden oluşurdu. Öncü süvari birliklerinden olan akıncıların varlığı Osman Gazi zamanına kadar uzanır. Bir ocak şeklinde teşkilatlanmalarında Gazi Evrenos Bey'in büyük emeği geçmiştir. Yeniçeri Ocağı'nın kurulmasından sonra görevleri sadece sınır boylarına inhisar eden akıncıların özel bir statüsü vardı. Devlet akıncılar için kışla tahsis etmez, onlara maaş vermez, teçhizat ve silah sağlamazdı. Akıncılar her türlü ihtiyaçlarını kendileri temin ederler, genellikle düşmandan aldıkları ganimetle geçinirler, buna mukabil devlete vergi vermezlerdi.

Buna göre Osmanlı Devleti'nde öncü kuvvetlerle ilgili aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

A) Atlı ve yaya birliklerinden oluştuğu
B) Yeniçeri Ocağı'nın kurulmasından sonra işlevlerinin değiştiği
C) Kuruluş döneminden itibaren orduda yer aldıkları
D) Rütbe ve derecelere göre teşkilatlandıkları
E) Kendisine has bir teşkilatlanma yapısının olduğu

19. Osmanlı Devleti'nde, tımar sisteminin uygulandığı eyaletlerde yapılan sayımlara "tahrir" adı verilir. Tahrir yapmanın esas amacı, eyaletlerdeki nüfus ve gelir kaynaklarını tespit etmek ve bunları devlet görevlilerine, şahıslara ve vakıflara hizmetleri karşılığında; maaş, mülk ve gelir olarak dağıtmaktır.

Buna göre tahrir uygulamasıyla ilgili,

I. Mültezimlerin belirlenmesinde etkili olmuştur.
II. İstatistiki verilerin elde edilmesini sağlamıştır.
III. Eyalet gelirlerinin hizmet karşılığında verilmesine yardımcı olmuştur.

yargılarından hangilerine ulaşılamaz?

A) Yalnız I. B) Yalnız II. C) I ve III. D) II ve III. E) I, II ve III.

20.

DEVŞİRME KANUNU
• Özellikle 9-14 yaş aralığında olan çocuklar tercih edilir.
• Devşirilecek oğlanlar güzel, akıllı ve iyi huylu olmalıdır.
• Padişah veya yeniçeri ağasının ihtiyaç belirtmesi hâlinde padişahın fermanı ile devşirme yapılabilir; fermanda hangi bölgeden kaç devşirme alınacağı kesin olarak belirtilir, devşirilen çocukların seçildikleri saat ve bölge not alınır.
• Bölgenin papazlarından vaftiz defterleri toplanır; tellallar ilan edilen saatte belirtilen yere devşirme adaylarını getirir.
• Evliler ve Müslümanlar devşirilemez.

Verilen kanun maddelerine göre devşirmelerle ilgili aşağıdakilerden hangisine ulaşılamaz?

A) Savaşlardaki esirlerden seçildikleri
B) Belli bir yaş aralığına göre seçildikleri
C) Zihinsel ve fiziksel özelliklerine dikkat edildiği
D) Hristiyan çocuklardan oluştuğu
E) Padişahın onayıyla alımlarının yapıldığı

21. Osmanlılarda, orduda ve devlet görevlerinde devşirmelerin kullanılması ile herhangi bir kişi veya grubun imtiyaz kazanması ve güçlü bir sınıf hâline gelmesi engellenmiştir.

Bu uygulama ile Osmanlı Devleti'nde;

I. Merkezî otoriteyi korumak,
II. devletin gelirlerini artırmak,
III. devletin sürekliliğini sağlamak

durumlarından hangilerinin amaçlandığı söylenebilir?

A) Yalnız I. B) Yalnız II. C) Yalnız III. D) I ve II. E) I ve III.

22. Osmanlı Devleti'nde idari sisteme bağlı olarak bugünkü manada hem askerlik hizmeti yapanlar hem de memur statüsünde bulunanlar askerî sınıfı oluştururdu. Bu sınıfa mensup beylerbeyi, sancakbeyi, tımarlı sipahi gibi kişiler vergi vermez ve yaptıkları askerlik hizmetleri karşılığı bir yerin veya köyün vergisini toplama yetkisine sahip olurdu. Vergi veren şehir, kasaba ve köy ahalisi ile konargöçerlere ise "reaya" denirdi.

Verilenlere göre Osmanlı Devleti ile ilgili aşağıdaki yargılardan hangisine ulaşılabilir?

A) Alınan vergi miktarları bölgelere göre değişiklik gösterirdi.
B) Reaya devlete vergi öderken, askerî sınıf vergi ödemezdi.
C) Hristiyanlar devlet görevlerine alınmazdı.
D) Müslümanlar ayrıcalıklı kesimi oluştururdu.
E) Konargöçerler vergilerden muaf tutulurdu.

23. **Tablo: Yeniçeri Sayılarının Dönemlere Göre Değişimi**

I. Murat	II. Murat	Fatih Sultan Mehmet	Kanuni Sultan Süleyman
1000 kişi	3000 - 4000 kişi	8000 - 12000 kişi	12000 - 14000 kişi

Verilen tabloya göre;

I. yeniçeri sayısının sürekli artış gösterdiği,
II. askerî harcamaların arttığı,
III. merkez ordusunun zamanla büyüdüğü

durumlarından hangilerine ulaşılabilir?

A) Yalnız I. B) Yalnız II. C) I ve III. D) II ve III. E) I, II ve III.